

էջ. տող.

ձևով ԼԻ.

Յաղագս թէ ոչ զոն յաւերժա-

հարուսնք

|    |   |                            |
|----|---|----------------------------|
| 86 | 5 | քան զծանունն Նորագոյն      |
| 13 |   | աւերածհարսից ծնունդը       |
| 87 | 7 | կերպարանս այլ և այլս       |
| 11 |   | ըստ կարծեաց Նոցա           |
| 13 |   | զոմն համարու և զոմն ուսեր- |
|    |   | ժահարու                    |
| 88 | 4 | ի բանաստեղծիցն գտեալք      |
| 16 |   | զոր արաւէզն կոչեն          |
| 20 |   | պնդին յիրացն վերայ         |

էջ. տող.

|    |    |                         |                                     |
|----|----|-------------------------|-------------------------------------|
| 97 | 2  | քան զծանունն Նորագոյն է | քան զկէսն Նորագոյն ( լիք զծանունն ) |
|    | 7  | համարուաց ծնունդը       |                                     |
|    | 25 | կերպարանս կերպարանս     |                                     |
| 98 | 5  | ըստ կերծեաց Նոցա        |                                     |
|    | 8  | իդք և զոմն համարու      | ճոյնպէս լիք և զոմն համարու          |
|    | 26 | զրանգաւանաց             |                                     |
| 99 | 16 | զոր արաւէզն կոչեն       | լիք զոր արաւէզն կոչեն               |
|    | 21 | պնդին ի բանիցն վերայ    |                                     |

համաձայն են նախնական ընթերցումին. որով Նորայրի կարծիքը առ աշխատ և կամայական կը ծնայ:

Մարիէս՝ այդ խօսքին երկրորդ մասին մէջ է որ սրբագրութիւն մ'ուզած է ներմուծել, այս ինքն փոխանակ ըսելու « և ոչ ի կովուց ծովացունն եղև » կ'ուզէ ուղղել՝ ծովացունս կով գործ ծնաց, թէ ինչպէս կովացուղի՝ ծովացուղ եղած է կ'ուզէ մեկնել շփոթ լսելութենէ մը, և իբրև թէ ժԱ դարէն վերջ Սն կի առջև՝ որ ց կը հնչուէր՝ անցեր է չ ի հնչման ուսկից ալ առաջ եկած է ծովացուն:

Շատ քաջքույկ և կամայական կը թուին Մարիէսի ըսածները և իմաստը աւելի կը մթնցնեն: Արդե՞նք՝ ալ կը վկայէ թէ պէտք չկայ այդպիսի փոփոխութեան մը:

(Շարունակելի)

Հ. ԵՂԻԱ ՓԵՃԻԿԵԱՆ

## ՆՈՒԹԵՐ ՊՈՒԼԿԱՐԱՆԱԳՈՅՈՑ ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ ՇԻՆՈՒԹԵԱՆ

ՖԻԼՊԵՒ ՀԱՅՈՑ Ս. ԳԵՈՐԳ ԵԿԵՂԵՑԻՈՅՆ

Օգտակար, շահեկան և կարեւոր վաւերաթուղթ մըն է հետեւեալը զոր արտագրած էմ Ֆիլիպէի Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյն գիրքերուն մէջ կատարած պըզպտուաներու ընթացքին:

Վաւերաթուղթս մաս կը կազմէ ձեռագիր հատորիկի մը՝, և կը խօսի Ֆիլիպէի Սուրբ Գէորգ եկեղեցւոյն վերաշինութեան վրայ:

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲՈՑ ԵԿԵՂԵՑԻՈՑ, ՈՐ Ի ՓԻԼՊՊՈՒՊՈՒՄ ՔԱՂԱՔ ՆՈՐՈԳ ԿԱՌՈՒՅԵԼՈՑ, ԺԱՆՈՒՆ ՍՐԲՈՑ ԳԵՈՐԴՈՑ ՔԱՂԱՔԱՐՏԻԿ ԶՕՐԱՎԱՐԻՆ ՔՐԻՍՏՈՍԻ

« Ի Պատրարագութեան սրբոյն Սաղմա Տեառն Տեառն

Գարբիէլ Աստուածարեալ և Սրբազան Արք եպիսկոպոսին:

Եւ ի Պատրարագութեան Կոստանդինուպօլսոյ Տեառն Տեառն Կարապետ Աստուած ընտիր և Սրբազան Արք եպիսկոպոսին

Եւ ի յառաջնորդութիւն քաղաքիս Տեառն Տեառն

Մեսրոփ Առաքելաշունչ Արք եպիսկոպոսին:

Յամի Տեառն մերոյ 1828 և ի հայոց ՌՄՀէ զբեալ ի Փիլիպպուպօլիս բարեճոխ քաղաքի, ի սեպտեմբերի ամսոյ 25:

Ամենայն տուրք բարիք և ամենայն պարգեւ կատարեալք ի վերուստ են իջեալք առ ի հօրէն լուսոյ, Յակոբ «Առաք» գլա. համար ժե:

Վասն որոյ ամենայն ըստ կարի խելում պարտի ըստանալ հոգեւոր բարեւ, զի որպիսի է պատճառն, այնպիսի է գործն. հո-

1. Revue և էջ 97 (179).

2. Բազմ. 1926, էջ 110.

3. Աս. Հատորիկ Ա. մասը Հրատարակեցի Բազմա. վէպի մէջ. տես տարի 1925, էջ 258. 1926, էջ 37.

գեւոր բարեաց պատճառ Աստուած է, որ է կեանք յարեանական, ուստի որ ստացեալ ունի զինչ և իցէ հոգեւոր պարգեւս, ընդ նմին և առ ինքն ունի զկեանքն յարեանական:

Ապա որպէս առաւել է հոգի բան զմարմինն ինչպէս առաւելագոյն են հոգեւոր բարիքն քան զմարմնաւորն: Չաս ստանալ պարտ է, վասն սմին աշխատիլ հարկաւոր է, և սակա որոյ գուն գործելի է իւրաքանչիւր անձն ի կեանս իւրեան սիրով և յօժարութեամբ բաճնալ փառասիրութիւն և զօգոհութիւն:

Որպէս արդ տեսանի յայս իրականութիւն որ ստորեւ ըստորագրի ի ծանօթութիւն ապագայից եղբարց մերոց: Զի յաւուրս յայտարկ. մինչ զլուս տերութեան էր ի յրգրադմունս զանազանս ունելով զպատեբազմ ընդ տերութեանն իրուաց և ի նոյն պատահէր զօրօք բազմօք յամենայն կարողութեան զհրացեալ յազգս մեր, և հայեցեալ ի բնական հաւատարմութիւնս մեր, զոր ունիմք միշտ ուղիղ սրտիւ ըստ զրոց պատուիրանի, ետ հրովարտակ բարձու հրամանի իւրոյ բարցաւորաց պայմանի ի հաճոյս մեր յանձնեալ զկատարումն, զի շինեսցուց զեկեղեցիս ի հիմանց նորոգելով: Որոյ շնորհիւ վասն ի յուրից ամաց հետէ ի հետեւման դեգերէաց ի ջանս և ի վաստակս, ի յաղաչանս և ի պաղատանս առ Աստուած բայց ոչ էր յաջողեցեալ և լցեալ փափագանաց մերոց զի թէպէտ խնդրուածք ի ծառայելի են, այլ կամք կատարման Աբարդին է: Այլ յորժամ եղեւ հաճութիւն ամենաբարւոյն Աստուծոյ, և հաճեցաւ ի խնդրուածս մեր յայսմ անակնկալ միջոցիս ընկալար զոր խնդրեաց, եկն ի ձեռս մեր որում փափաքէաց վասն որպէս կարողութեամբն Աստուծոյ սկիզբն արարինք ի հազար երկու հարիւր եօթնասուսն եօթն թուականիս հայոց և ի մայիս ամսոյ Ը զնախկին հնացեալ սուրբ եկեղեցին ձեռամբ երկուց ճարտարապետաց եկելոց ի Պուլոյ, որոց մին էր Դերճանցի վարպետ Տօնիկն: զլուս փայտաշէն կերտուածոց, իսկ միւս Պայպուրտցի Յօհաննէսն՝ զուխ

ճարաշէն շինուածոց, ի հիմանց ի վեր առնուլ և ապա յորդորեցաց զտեղիս լայնելով ի չորից կուէ բազմօք աշխատանք՝ հարկաւոր և առաւել եւս գործաւորօք մինչ և կարի իմն յարմարաւորս գործել ամսորեայ աւուրք զջարինս վառօթով պատեղելով: Յետ որոյ ըստ կանոնի սրբազան հայրապետաց մերոց հիմն արկաւ օժմամբ սրբազան միւռոնի ճարանց հանդիսի մեծաւ և հոգեւոր ուրախութեամբ և բարձու շինուածով ըստ արժանւոյն գեղեցիկ լուսամտօք յարմարաւոր առաստաղօք, կամարակապ խորանօք և ամենայն պատշաճաւոր և հարկաւոր պարագայից յաւարտ հասուցեալ ողորմութեամբն Աստուծոյ ի հոկտեմբեր ամսոյ ի Ը:

Իայց զի արդ և որպէս ընկալաւ եկեղեցիս զձեւակերպութիւն շինուածոյ երկայնութիւն եղեւ մեծի եկեղեցւոյ իբր ժԶ կանգնոյ բաց ի գաւթէ և ի միջոյ խորանէ. և լայնութիւն ի ժիւ կանգնոյ, իսկ բարձրութիւն ի յինն և կիսոյ և դիրք աւագ խորանին վայելուչ յոյժ. բարձրութեամբ ի էկանգնոյ և լայնութեամբն ի հինգ կանգնոյ ունելով զայլ եւս յերկուց կուէ խորանս փորքիւս ըստ տանելոյն, և յատուկ մեծի ի խորանիս հանդերձ բեմիւ, համակ մարմարիոնեայ ճարանց յօրինեալ և լուսամուտք հինգ ի միոյ կողմանէ եկեղեցւոյս որ հայի ի հիւսիս կոյս ի մէջ փորք եկեղեցւոյս, և հինգ ի միւսոյ կողմանէ ի հարաւ կոյս և ուղղակի ի վերուստ ի վերայ իւրաքանչիւրոց կողմանտից մի մի եւս լուսամուտ փորք: Եւ երկու երկու լուսամուտ եւս յերկուց կողմանց զրան տաճարին, որ հայի ի գաւթիս սուրբ եկեղեցւոյն: Եւ ի գաւթին, որ է լայնութեամբ հինգ կանգնոյ և յորոյ վերայ վերնատուն կանանց չորիւց լուսամտօք լուսամուտ մի, որ հայի ի հիւսիս. և երկու լուսամուտ եւս որ հայի զէպ ի յարեւմուտս՝ մի մի յերկուց կողմանց երկուրդ զրան սրբու եկեղեցւոյ:

Եւ երկու դուռն զէպ առ միմեանս, որոց մին ելանէ առ փորք եկեղեցին և միւսն ի յաւանդատունն. որ ի կողմն հարաւոյ միաչափ և միատեսիլ ի ճարանց մարմարիո-



բայ գլխոյ իւրոյ անկանի, և որ միտ զձեռս իւր յինչս՝ Աստուծոյ յատկացեալս, ձգէ Աստուած ի վերայ նորա զձեռս իւր հաւառուցանել արդարութեամբ:

Աւստի այս եւս բարեխէր թաղէոս աղան ըստ պատուիրի ծնողին իւրոյ, և ընտելեամբ եւս ունելով զայն բարեպաշտութիւն և հաւատարմութիւն ամենայն զգուշութեամբ պաշտպան լինի արդեանց եկեղեցւոյն օր ըստ օրէ բազմացուցեալ՝ հասուցանէ ի կատար եօթնասուն և չորս հազար եօթն հարիւր յիսուն և վեց մատչիլ զորս և ապա պատճառաւ իւրից յանձն առնէ եղբոր իւրոյ հոգեւէր Մանուկ աղային՝ զգանձ եկեղեցւոյ, գիտութեամբ հարկաւոր եղելոց, և ինքն ընտանեօք իւրովից զնայ յԱղերիանուպօլիս քաղաք, և անդ բնակեալ ամս ինչ՝ վճարէ զկենան իւր ի կամս Աստուծոյ զորոյ զհոգին տէր հանգուսցէ յարքայութեան իւրում ընդ սուրբ իշխանս:

Իսկ ի սմանէ անցեալ գումար դրամոյս առ Մանուկ բարեխէր աղան որ ներկայ իշխանապետն է քաղաքիս, լինի առաւել եւս խնամարկեալ, զի սուրբ եկեղեցւոյս զոլով հոգաբարձուն՝ նաեւ ըստ հոգեւոր մասին և լեալ փոխանորդ վերատեսչութեան քաղաքիս և զամենայն ինչ բարեպէս տնօրինեալ օր քան զօր յաւելոյր յարդիւնս սուրբ եկեղեցւոյս, և զնոյնս անարատ և անխախտելի պահէր յամենայն զնախակար հոգմոց՝ նախադաս առ նելով ամենայն առից և տրից իւրոց՝ զիրս հոգեւորս և իբրեւ զթխիթականո՞ջ անփաս լինել՝ զգուշանայր զարման ասնելով, և բառնայր ըզլուծ ամենայն հոգեւոր իրականութեանց, մինչեւ հասուցանել նմա զիրաւունս տաճարին Աստուծոյ ի չափ հարիւր քսան հազար մատչիլ:

Չորս ապա ի ծագել արեգական իմասնալ ի ճառագայթից Աստուածային ողորմութեան հրամանաւ ինման սրբոյ եկեղեցւոյս, յայտնի և լու ի լու ամենեցուն ծառուցեալ զորքանութիւն դրամոց հասանելոց մինչեւ ցկէտ շինմանս, և զամենեան վկայ ճշմարտութեան կացուցեալ առ դրան

սրբոյ եկեղեցւոյ յանձնեալ է ի ձեռս վերոյշեալ իշխանացս առնուլ ի ծախս պետոյից սրբոյ եկեղեցւոյ ի շինութեանս այսորիկ: Որով և ապա կառուցեալ սրբոյ եկեղեցւոյս ի հիմանց մեծադիր նորոգութեամբ, ընդ նմին վայելուչ Առաջնորդականիս և Դպրատանս՝ եղող ի նմա ներկայ վարժիչ Աղերիանուպօլսեցւոյ Տերեայ Ստեփանեան հանճարամիտ տիրացու Պետրոսին կայ մնայ յիշատակ մշտենիւնաւոր, դրամոյս վերակացու իշխանապետիս և հոգաբարձու իշխանիս և իւրաքանչիւր իշխանաց և համայն ժողովրդոց մանկանց եկեղեցւոյ՝ առ յապա եկելոց եղբարց սիրելեաց ի վայելուծն հոգեւոր և անպատում ուրախութեան ի ներքին և արտաքին աշաց տեսութիւն:

Չոր և ուրեմն զՄանուկ իշխանապետ աղայս և զորդիս իւր՝ զտիրապարգեւս, զԻրիգոր և զՅովակիմ Չեխպիւն բազում խաղաղութեամբ անփնաս պահեսցէ յամենայն զնախակար դիպուածոց, և խառատացուցէ զամենայն ինչս իւրեանց՝ առաւել քան զառաւել մինչեւ յյայտեանս Նոյնպէս զԴաւիթ աղայն զհոգաբարձու շինութեանս այսորիկ ասան Աստուծոյ խնամեսցէ Տէր ըստ իւրում ողորմութեան հանդերձ աստուածային զաւակօրց իւրովից և վարձաւատոյց լիցի ի կրկին կենան՝ պահելով յամենայն հոգեւոր և ի մարմնաւոր փնասուց և զարդարելով ընդ երկայն աւուրս յամենայն բարութիւնս իւր:

Նաեւ զՄահտեսի կարապետ աղայն, զՄիրիման աղայն, զՄեսրոպ աղայն, և զԱւետիս աղայն, ընդ մերձաւոր պարապայս իւրեանց ի շնորհս ողորմութեան իւրոյ պահեսցէ տէր, և զարդարեսցէ զանազան բարութեամբ հոգեւոր և մարմնաւոր վայելչութեամբ՝ ընդ որս և զմանկունս սրբոյ եկեղեցւոյս՝ զհամայն բարեխէր ժոժովորդս, ըստ ամենայն չափու և հասակի՝ ամենազօր աջոյն իւրով խնամեսցէ և պահպանեսցէ Տէր, և ամենայն բարութեամբ ճախացուցէ ընդ երկայն աւուրս և զամենայն ի վարձանի սուրբ արքայաւթեան իւրում արժանացուցէ: Չի սորա

ամենեքեան ըստ իւրաքանչիւր աստիճանի և տրդեանց և աշխատանաց և ջերմեռանդ բաղձանաց՝ արժանի են յիշատակի և մաղթանաց առ Աստուած, զի ըստ վարձուց իւրեանց արժանի լիցին հրանակյան մասին՝ աստ բարեպէս քաղաքավարեալ, ըստ որում յաւուրս սոցա եղև շինութիւն տանն Աստուծոյ և սորա եղին աշխատ ըստ իւրաքանչիւր պայմանի և կարողութեան։ Ոլոր վասն ապա խնդրեցուք ի Տեառնէ, զի տացէ սրբոյ եկեղեցւոյս հաստատութիւն անդրդուելի յամենայն փաստաց ըստ հոգեւորի և ըստ մարմնաւորին Աստուածային աշտին պաշտպանեալ մինչև ի կատարում աշխարհի, որ և ասացեն ամենայն հրեշտակք և մարդիկ եղիցի, եղիցի։

Հուսկ ուրեմն արժանի տեսիլք յիշման ի բարի զՄեսրոպ եպիսկոպոս զնուստ հոգի, և ըզնեցողութեամբն Աստուծոյ առաջնորդ և վերատեսուչ քաղաքիս, որ ներկայ գտեալ նորոգութեան սրբոյ եկեղեցւոյս՝ զծագրեցի զՀամառոտ ծանօթութիւնս։ Խնդրեմ որ գաղափարէ զսա, և ըզվորքը յիշատակիս գրեցէ, և որ արացէ, զվարձս ի Տեառնէ ընկալցի։

Ի ՌՄՀԷ, և ի Սեպտեմբերի ԻԵ. ի Փիլիպպուկոյիս քաղաք։

Սոյն եկեղեցւոյս բազմամեայ երախտաւոր՝ Չաքարիա մաքրակրօն վարդապետն մեր ի շինման սրբոյ եկեղեցւոյս վերակոչեաց Տէր առ Ինքն ի սեպտեմբերի ԻԵ, և ի Թուրք Հայոց ՌՄՀԷ-1828 յաւուր տօնի սրբոյն Գէորգայ քաջալալթ զօրավարին Գրիստոսի Տեառն մերոյ, որ և եղաւ առ զրան տաճարիս սրբոյ եկեղեցւոյս ի դիր հանգստեան արժանաւոր իւրոյ հոգեջան երախտաւորացն, զոր Տէր ընդ սուրբս ի մէջ մի վերջացի, ամէն։

Իսկ արդ վերստին առ Ծրինակել սոյն սա ի նոյն օրինակէ անտի, ի յամենախոնարհ և նուստագոունեղ մարգչէ տեղւոյս, Կետրոս անուն և դպրէս Անդրիանու պոռեցի, յորդոյ վաճառական Տերեայ Ստեփանի հանգուցելոյ ի տէր։

Յամի տեառն 1828, ի նոյեմբերի 7 ի

սոյն Փիլիպպուկոյիս քաղաքաւ քաղաքիս »։

Այս հրատարակութեանս անմիջապէս կ'ուզեմ կցել նաեւ հետեւեալ արձանագրութիւնները հաւաքուած եկեղեցւոյն և շրջաքակի շինութեանց վրայէն։

Եկեղեցւոյն մայր դրան հաւատար

Հօր մեծանուն պահեա զսա հաստատուն

Ամենառատ ոգորմութեամբ ամենակարողին Աստուծոյ ի հիմանէ նորոգ կառուցաւ Ս. Եկեղեցին, որ յանուն սրբոյն Գէորգայ քաջամարտիկ զօրավարին քրիստոսի։

Ի Պատրիարքութեան Կ. Պոլսոյ Տո. Տո. Կարապետ Աստուածաբեալ և սրբազան Արքեպիսկոպոսին։

Եւ յԱռաջնորդութիւն քաղաքիս Տոն. Մեսրոպ Արքեպիսկոպոսին յորմէ զօժուծն ընկալաւ։

Ներկայութեան աշխատաւորաց Չաքարիա վարդապետին և տէր Պետրոսին։

Արդեամբ և ջանիւք իշխանապետաց և իշխանաց և բոլոր օրհնեալ ժողովրդոց մանկանց սրբոյ եկեղեցւոյ։

Պաշտպանութեամբ իրաւանց հանգուցեալ Հայրապետ Չորպաճույն, յետ որոյ Մանուկ իշխանապետ աղային ընդ որդւոյ նորին՝ Պարոն Գրիգորին, յորմէ և յանձնեալ ի պէտս շինութեան սրբոյ եկեղեցւոյս փառաւորելոյ և վերակացուաց ամբրայից՝ Մահտեսի Կարապետ աղային, Մեսրոպ աղային, Աւետիս աղային, և Հինցի Մանուկ աղային յամի տեառն 1828 և հայոց Թուակաճին ՌՄՀԷ։

Եկեղեցւոյն ներքին դրան արտաքին հաւատին վրայ

Ի Պատրիարքութեան Կոստանդնուպոլսոյ Տոն. Կարապետ եռաշնորհ Արքեպիսկոպոսին յամի Տոն. 1828 և Հայոց ՌՄՀԷ սկզբնապատճառ ստացման եկեղեցւոյս ազգին մերոյ մեծագործ և բազմերախտ Ապրօ Զուլպին ի 1675 յամի Փրկչին և Հայոց ՌՃԻԻ։

Իսկ այժմ հիմանց նորոգութեամբ մե-

ծաղիւր կառուցման պատճառ և կարեօք հոգաբարձու համայն շինութեան սր. տեղ-ւոյս Ազիրմանցի Աստուածատէր Դաւիթ աղային Սալխազունեանց, Որ զայս դուռն էր կանգնել իւրով արդեամբ ի յիշատակ ծնողաց Սարգսի և Եւփրէսինեայ, և կհնակցոյն Մարիամայ և զաւակացն Սարգսի, Մարտիրոսի, Յակովբայ և Եւփրէսինեայ:

Կլինելու պահարանին երկրորդ դրան վրայ վառ շինութեան սուրբ եկեղեցւոյս թաղէոսի և Բարդուղիմէոսի սրբազան Առաքելոց հետուն առ սա յմոտտիէ Միրի-ճան, Պետրոս, Պողոս աղայքն առ յիշատակ հանգուցելոց իւրեանց թաղէոս, թագւոր, Հայրապետ, Դանիէ և միւս թագւոր և Պողոս աղայից յիշել ազաչեն:

Յամի Տն. 1828 որ օծաւ դեկտ. 9

Իսկ տաճարին գլխաւոր գաւիթին աջ կողմը կը գտնուի գեղեցիկ անեղծ եւ մալքուր գրով Զաքարիա վարդապետին դամբանը որուն արձանագրուածինը այս է՝

ՅԱՄԱՐԱՆ Է ԶԱԲԱՐԻԱ  
ՄԱՐԳԱՐԵՆ ԲԱՐԴԱՆԻՈՅՏ

Հսկող արթուն նէր բարունաց  
Մըշակ ընտիր բանաւորաց  
Խըստակրօն ժուժկալութեամբ  
Ազօթական առ տէր փառաց  
Պըսակ կրկին քեզ պատկան  
Անանց լուսով լուսաւորեալ  
Կենաց բանին քարոզութեամբ  
Մակըս գոլոյդ կուսազարդեալ  
Հանգեալ ի տառապանաց կենաց զայս յամի  
Տն. 1828 և ի Սեպ. 28 և հայ ՌՄՀէ:

Մանկապարտէզին շէնքին ճակատը

Վարժարան Ս. Վարժարան 1894 և Հայոց ՌՅԽԳ:

Եկեղեցւոյն բակի ջրամբարին պատին վրայ մարմարին ծոււծեալ

Անմահ սիրոյ ի յիշատակ մօր քում միակ սիրուն որդեակ ետ ջրեղջիւր այս Յարութիւն աղա Կտիգօֆ վառն հոգւոյ սիրելի որդւոյ իւրոյ Միհրանայ հանգուցեալ ի տէր 1874 Մայիս 5, ի Զմիւրնիա

քաղաքի ի հասակի 17 տմաց. Փիլիպպուս պօլիս 1877 մայիս:

Այսքան բու կը համարիմ այս անգամ իբր հում նիւթ Ս. Գէորգ եկեղեցւոյն 1828 թուին վերաշինութեան պատմուքեան համար:

Յ. ՔԻՐԻՏԵԱՆ

## ՀԱՅ ՀԻՆ ՆՇՄԱՐՆԵՐ

ԲԱՏՈՒԱՅԻ ՄԵՋ

— — —

Բատուայի Առաջնորդարանի Պարբերաթերթին (Bollettino Diocesano di Padova) անցեալ տարւոյ թիւին մէջ, Z. Rizieri յօդուածի մը մէջ ուսումնասիրած է Արեւիլքէն Բատուա եկող և հաստատուող կրօնաւորներու պատմութիւնը, իր տեղեկութիւնները քաղելով քաղքին Եպիսկոպոսարանի գրահաններէն, Շահեկան է մեզի համար տեսնելը թէ ինչպէս հայ կրօնաւորներ ժ.Պ. դարէն սկսեալ կը յիշատակուին և արդէն նուազելու վիճակի մէջ, ի Բատուա, ինչ որ ցոյց կու տայ նախապէս բաւական ծաղկեալ վիճակի մը գոյութիւնը. իր կարեւորութեան համար այդ ցիրցրուցան վաւերաթուղթերէ հաւաքուած տեղեկութիւնները կը փափագինք մեր ընթերցողներուն ալ ներկայացնել այս էջերուն մէջ:

Շատ քիչ ծանօթ է մեզի Բարսեղեան կրօնաւորներու Միաբանութիւնը որու միաբանները ուղղակի Հայաստանէն գալով հաստատուեցան Բատուայի մէջ և դարձ մ'աւելի հոն մնացին:

Ընդհանուր կերպով իտալիոյ համար չէ այս նորութիւնը, որքան Հիւսիսային իտալիոյ համար, ուր՝ բաց ի ճննողայէն, առ այժմ չենք գիտեր թէ ուրիշ ո՛ր կեցած ըլլան: Ըսինք ոչ բոլոր իտալիոյ համար, քանի որ գիտենք արդէն թէ այդ կրօնաւորները Հարաւային իտալիոյ մէջ երկարօրէն բնակութիւն ունեցեր են, մասնաւորապէս (Le Puglie) Բուլիէի մէջ, ուր մինչև ցարդ իտալական թերալիսի» (Te-